

2033
Kl. nro 2033.

SUOMALAISEN
KIRJALLISUUDEN SEURAN
HELSINGISSÄ.

Naisien vaateh-parresta

Jääskesä.

[M. Kiander]

Helsingissä,

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Kirjapainossa, 1852.

Suomen kansan waateh-parfista ovat naisten waatteet Sääsken kihlakunnassa Wiipurin läänissä sekä näöltänsä että teoltansa mainittawimmat. Sääsken kihlakunnan naiset ansaitsewat kiitoksen siintä, että eiwät ole ruvenneet koristeleimaan waltojen mukaan waatteisfansa, waan tänäkin päivänä pitävät saman kuosifia waatteita kuin esiwanhempansa. Heidän waatteensa parsi onki suomalaiseksi sanottawa ja sentähden arwossa pidettävä. Ja jos tuo, säädyn suhteen, on kaunis karwaltansa, waiikka erismuotoinen kuosiltansa, niin sen arwo ylenee vielä siintä, jotta kaikki-tyyni nutut, joilla naiset ruumiinsa werhoittawat, ovat, fantasiaalle kunniaksi, omin käsin kudottuja, omin formin ommeltuja. Nyt walmistetun kuwauksen selitykseksi panemme tähän muutamia sanoja »naisten waateh-parresta Sääsnessä». Kuwattuna seisoo tyttö wasemmalla ja akka oikealla puolella, kumpanenki kirkkowaatteisfansa. Tytöllä ovat talwivaatteet päällä: walkea farkawiitta päällimmäinen, jonka alla ovat kostoli ja farkatanikki, mutta akalla on kesä-nuttuin päällimmäisenä toimikkainen kostoli. Paidassa ovat rinnan kohdalla rakset, joissa pidetään suurta hopeaista rintafolkea, naisten kalleinta koristusta ja ostokalua. Lapsena ollessansa tytöt pitävät, kirkossa käydessään, tuumaa leweän mus-

tan silkkin hiuksiensä ympäri; mutta, ripille pääs-
 tyänsä, he saavat sellaiset syköröt päähänsä, kuin
 kuma näyttää. Syköröt tehdään tahi, niinkuin siellä
 sanotaan, päättä syköröidään sillä tavoin, että hiukset
 harjataan molemmin puolin otsaa kokoon ja kääritään
 palmikolla letille, jonka sisään pannaan koivun war-
 puja, lettiä puhdisa pitämään; ja nämät letit wään-
 netään ohimilta molemmin puolin päälletysten wem-
 peleen ruowisiksi syköröiksi pää=laelle ja kōytetään ti-
 kutteella wahvasti kiini. Palmikko ja tikuteh
 ovat niin muotoin syköröin käärin=nauhat, jotka ovat
 tehdyt langasta. Palmikko kudotaan punertavista ja
 muun harvaimista langoista formea leweäksi, mutta
 tikuteh kierretään tahi tikutetaan ympyräiseksi. Sekä
 palmikko että tikuteh ovat niin pitkät, että niiden
 nenät, joihin ollaan tehtynä monennäköisistä langoista
 korttelia pitkät tupsut, joita tertuiksi sanotaan, riip-
 puwat selän takana, vaikka ne tässä kumassa eivät tule
 näkymiin. Ympäri päättä painetaan musta silkki peit-
 tämään tikutetta, joka niinkään juoksee ympäri pään.
 Entiseen aikaan tytöt pitivät silkkin asemasta säppä-
 liä. Säppäli oli tuumaa leweä rimäsu punaisesta
 werasta, johon oli kiini pistelty tinasta walettuja
 nastoja. Naimisiin mäntyänsä tyttö saapi syköröin
 ympärille hunnun päähänsä, osoitteeksi, jotta hän on
 akka, jota täällä toisinaan sanotaanki huntu=pääksi.
 Huntu on puolta toista kynnärää pitkä ja niin le-
 weäki pää=waateh hienoimmasta palttinasta, jonka nel-
 jäs kolffa kääritään syköröin ympärille, ja muu peit-

tää pää=laen ja riippuu hartioilta alas=päin selän ta-
kana, päällimmäisenä muista waatteista. Sunnun
käärminen syköröin ympäri tahti, niinkuin täällä sano-
taan, pään paneminen waatii tottumista; sillä poi-
meet syköröin juurella pitää tehtämän tasaisiksi ja
sikäli pienemmiksi, mitä ylempänä ne ovat syköröin
juurelta. Syköröt ovat aika ajalta muuttaneet kuo-
finsa. Ne olivat ennen soukemat ja korkeammat
ja seisoiwat otsan kohdalla; nyt ne ovat lewentyneet,
lääpistyneet ja wääntyneet pää=laelle päin. Paidan
kaulus ja sepälus ovat tikatut monen näköisillä
rihmoilla. Kirkkopaita on palttinainen; köyhemmät
pitävät ylis=paitaa, jonka ylimmäinen puoli hihoi-
neen on palttinasta, mutta alapuoli ruohtiminen.
Ylimmäistä puolta sanotaan ylisiksi. Kostoli on
aina toimikainen, mutta tankki on sarkainen, oskoon
se sitte musta tahti walkea taikka sininen karmaltansa.
Jääsken (tahti Pietarin kirkon) ja Andrean kirkon
pitäjissä on päällimmäinen waateh walkea sarkawiitta,
eres talwipakkaisessa, milloin lammasnahkainen pitkä
turkki on päällimmäisenä. Ennen hankittiin turkkiin
remonnahkainen kaulus, mutta nyt on turkin kauluk-
sen koreus jäänyt pois. Kaikki naisen sarkawaatteet,
niinkuin wiitta, tankki ja sukat, jotka Jääsken ja And-
rean kirkon pitäjissä ovat walkeat, muuttuwat kar-
waltansa Joutsenon pitäjässä mustan ruskeiksi ja
Ruokolahdella harmaiksi. Sillä tavalla eroittaa
waatein karmu kunkin pitäjän naiset toisistaan, ehkä
heidän waatteensa parsi muihin on melkein yhtä ruo-

wia. Kirkkohameista on hurstuuthameh sekä kal-
lein arvoltansa että kaunein näöltänsä, (katso tytön
kuvaa). Tämä on niin kirjawa karmaltansa, ettei
sitä ymmärrä joka tyttö kutoa. Mutta sepä tyttö
onki muita mukseampi, toimeltansa taitawampi, joka
itse osaa langat painaa, kehiltä luoda kankaan ja sitte
sen kutoa hurstuuthame-saraksi. Hameen helmaan
ommellaan kolmea, toisinaan neljääki, tuumaa leweää
liepeys punaisesta ostowerasta. Hameen liepeyden
leweys näyttää, mistä arvosta hameh naisen päällä-
on; sillä sinisessä hameessa, jolla niinkään kirkossa
käydään, ei liepeys ole muuta kuin puolta toista tuu-
maa leweää. Mutta jos hurstuuthameessa tytölle on
työtä, niin ei hänellä ole sitä vähemmin esiliinaa
tehdesä. Mitä soseamman esiliinan tyttö osaa itsel-
lensä valmistaa, sitä kätewämpänä häntä pidetään.
Esiliina tehdään sillä tavoin, jotta pari tuumaa le-
weäin palttinassepalein wälihin ommellaan nyytinkiä,
jota myös pannaan esiliinan molemmille kapeille ja
alapäähän (katso akan kuvaa). Tytön kuvassa on
esiliina Andrean kirkon ruowia. Nyytingin teko on
jäykkä-formiselle äkkinäistä; sillä se waatii taidolli-
suutta. Nyytinki on leweämpi ja kapeampi, aina sitä
myöten, mihin sitä milloinkin ommellaan; ei se kuiten-
kaan ole milloinkaan tuumaa leweämpi. Monen-nä-
köisiä rihmoja kääritään pienille papeloille, jotka riip-
puvat nyytinki-tyynyistä tahi pussista, kuki papelo
eri-säikeessä ja näillä papeloilla nopeloidaan nyytin-
kiä. Kätewyyttänsä saawat siis tytöt näyttää sekä

nyytinkiä papeloidessa että palmikko, tikutella ja mi-
rowdita putoessansa, kuin myös paidan kaulusta ja
sepalusta tikatesansa. Mirowyö kudotaan monenkar-
waisista langoista milloin tuumaa leweäksi ja milloin
taas kapeammaksi nauhaksi. Sukat ovat talwis aikana
lankaiset, mutta kesällä liinaiset. Sormikkaat olivat
ennen niin pitkä-warfiset, jotta ylettyivät kynnyspää-
hän asti, mutta nyt ne ovat warrettomat; ja niitä
neulotaan langasta, niinkuin kintaitaki. Entiseen ai-
kaan pitivät naiset ruohikentkiä jalkimiansa; sillä
ummiskengillä (napastilla), joilla oli korkea ap-
satti keski-jalan alla, naiset harvoin kävivät kirkossa.
Nyt ovat taas waltojen kuosiset kengät jotenki tawal-
liset, ja jopa Sääsken naisten jalat alkawat siittää
piekshjäksi. Ruohikengissä (katso akan kuvaa) on
päällysnahka juhtinen. Päällykseen leikattuun reikien
läwitse pujotetaan kaita nahkarimesu, jota ympäri-
kööri sanotaan, ja jolla päällysnahka wedetään jalka-
rintaan kiini. Ympärikkö juoksee kantalapun läwitse,
ja on ommeltu kiini paulaan. Paula on niinkään
juhtinen ja vähä leweämpi ympärikköä. Ruohiken-
gän kantalapusta juoksee paula yhdeltä ja ympärikkö
toiselta puolelta ketroksen yläpuolitse monta kertaa
sääriluun ympäri, ja estää kengkää jalasta putoa-
masta. Rowan pakkaisen aikana naiset pitävät kirk-
kotiella suurta pääwaatetta korwiansa ja päänsä
ympäriillä.

Kirkkomaatteet muuttuivat kuluessansa ensin py-
häpäiwä-nutiksi ja sitte arkipäiwinä pidettäviksi. Ar-

Kipäivänä pidetään ruohitimista paitaa ja mustaa
 hametta, jonka liepeys ei ole tuumaakaan leveä, ja
 ruohikenttiä. Esiliina on arkipäivinäki tavallinen.
 Kesän aikana pidetään hihatonta, mutta kylmempien
 ilmojen aikoina hihaniekkaa tankkia. Tankin muo-
 toista hihatonta nuttua lammashoista sanotaan
 rystlapiksi. Ylis-hameet ovat nykyiseen aikaan
 heitetty pois. Hameen yliset olivat hihattomat. Kesä-
 aikana ja aina silloin kuin ei ole jalassa pitkävarsisia
 sukia, naiset pitävät kalsuja säärissänsä, pohkein
 peitteenä. Kalsut ovat neulotut järeästä liinaisesta
 rihmasta niin kuin liinasukatki, eivätkä ole sen väl-
 jemmät kuin sukan warret. Muutoin ovat naiset
 edesmenneihin vuosiin asti joka-päiväisessä elämässä
 pitäneet lapawyötä. Lapawyöksi sanotaan sellaista
 nahkaremelistä tehtyä wyötä, johon on pujotettu mes-
 singistä walettuja lappoja toinen toiseensa kiini. Tässä
 wyössä riippui tuppi, neulikko ja kukkaro. Dupessa
 pidettiin luupäättä weistä; sillä naisten weitsi oli
 luupäinen. Neulikossa säilytettiin neuloja ja kukkarossa
 kannettiin rihmaa ja muita ompeluskaluja hätätarpeen
 waraksi. Harvat naiset nyt enää pitävät lapawyötä.